

Assessment of Occupational Stress Levels among Nurses in Maiwand and Ali Abad Teaching Hospitals, Kabul Afghanistan (2022)

Sayed Mustafa Ahmadyar^{1*}, Sayed Manhajuddin Jamali², Sayed Hamidullah Kazimi³

^{1*} General Department, Faculty of Therapeutic Medicine- Tolo-e Saadat University, Jowzjan, Afghanistan (Corresponding author Email: dr.ahmadyar282@gmail.com)

² General Department, Faculty of Therapeutic Medicine- Tolo-e Saadat University, Jowzjan, Afghanistan (Email: manhaj-jamali27@gmail.com)

³ General Department, Faculty of Therapeutic Medicine- Tolo-e Saadat University, Jowzjan, Afghanistan (Email: sayedhamidullahkazimi@gmail.com)

Article Info

ABSTRACT

Article type:
Research Article

pp: 1-35

Received:
18/02/2026
Accepted:
24/05/2026
Published:
23/09/2026

Background and Objective: Stress is an unavoidable part of life; however, when it becomes severe or persistent, or when adequate support resources are lacking, it can lead to physical illnesses and psychological disorders. Nurses, due to the nature of their work-including 24-hour patient care, complex teamwork, and frequent exposure to patients' suffering and death, are more likely to experience occupational stress. This study was conducted to determine the level of occupational stress among nurses in Maiwand and Ali Abad Teaching Hospitals.

Method: This descriptive cross-sectional study was conducted in 1401 (2022) on 180 nurses using a census sampling method. Data were collected using the standard Gray-Toft and Anderson questionnaire and analyzed with descriptive statistics using SPSS version 26. In total, 158 valid questionnaires were included in the analysis.

Findings/Result: The results showed that 19% of nurses had low stress, 65.2% had moderate stress, and 15.8% experienced high stress. The most common stressors included patients' suffering and death, conflicts with physicians, and feelings of inadequate preparedness. The highest stress levels were observed in the emergency department, emergency surgery, and orthopedic surgery wards. Younger, less experienced nurses, as well as single nurses and young married nurses, reported the highest levels of occupational stress.

Conclusion: This study demonstrated that the level of occupational stress among nurses is considerable, younger and newly nurses are more vulnerable than others. Utilizing experienced

nurses alongside less experienced nurses, as well as maintaining an appropriate balance between single and married nurses, may help reduce occupational stress and improve the quality of patient care.

Keywords: Occupational stress, Nurses, Teaching hospitals

Cite this article: Ahmadyar S. M, Jamali S. M, Kazimi S, H. Assessment of Occupational Stress Levels among Nurses in Maiwand and Ali Abad Teaching Hospitals, Kabul Afghanistan (2022). *Ghalib Medical Journal*. [Internet]. Publication date. 23.09.2026; 3 (2): 1-35: <https://doi.org/10.58342/MJ.V.3.I.2.1>

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

مجله علوم طبی غالب (MJ)

صفحه اصلی مجله: <https://www.mj.ghalib.edu.af>

ISSN

P: 3105-0786

E: 3006-094X

OPEN ACCESS

<https://doi.org/10.58342/MJ.V.3.I.2.1>

ناشر: پوهنتون / دانش گاه غالب - هرات

بررسی میزان استرس شغلی نرس ها در شفاخانه های تدریسی میوند و علی آباد کابل - افغانستان در سال ۱۴۰۱

سید مصطفی احمدیار^{*}، سید منهاج الدین جمالی^۱، سید حمیدالله کاظمی^۲^{۱*} دیپارتمنت عمومی، پوهنځی طب مالجوی، پوهنتون طلوع سعادت، جوزجان، افغانستان (dr.ahmadyar282@gmail.com)^۲ دیپارتمنت عمومی، پوهنځی طب مالجوی، پوهنتون طلوع سعادت، جوزجان، افغانستان (manhajjamali27@gmail.com)^۳ دیپارتمنت عمومی، پوهنځی طب مالجوی، پوهنتون طلوع سعادت، جوزجان، افغانستان (sayedhamidullahkazimi@gmail.com)

چکیده

معلومات مقاله

زمینه و هدف: استرس بخشی اجتناب ناپذیر از زندگی است، اما در صورت شدید، مداوم یا بدون منابع حمایتی کافی می تواند سبب امراض جسمی و اختلالات روانی گردد. نرس ها به دلیل ماهیت شغل شامل مراقبت ۲۴ ساعته، کار تیمی پیچیده و مواجهه با رنج و مرگ مریضان، بیشتر در معرض استرس شغلی قرار دارند. این مطالعه با هدف تعیین میزان استرس شغلی نرس ها در شفاخانه های تدریسی میوند و علی آباد انجام شد.

روش: این تحقیق توصیفی-مقطعی در سال ۱۴۰۱ بر روی ۱۸۰ نرس به روش سرشماری انجام گردید. داده ها با استفاده از پرسشنامه استاندارد گری تافت و اندرسون جمع آوری و از طریق نرم افزار SPSS نسخه ۲۶ با احصائیه توصیفی تحلیل شد. مجموعاً ۱۵۸ پرسشنامه معتبر وارد تحلیل گردید.

یافته ها: نتایج نشان داد ۱۹٪ نرس ها دارای استرس کم، ۶۵٫۲٪ دارای استرس متوسط و ۱۵٫۸٪ دارای استرس زیاد بودند. بیشترین عوامل استرس زا شامل رنج و مرگ مریضان، مشاچه با داکتران و احساس آمادگی ناکافی گزارش شد. بالاترین سطح استرس در بخش های وارد عاجل، جراحی عاجل و جراحی ارتوپیدی مشاهده گردید. نرس های جوان، کم تجربه، مجرد و متأهلین جوان بیشترین میزان استرس شغلی را داشتند.

نتیجه گیری: این مطالعه نشان داد که میزان استرس شغلی در نرس ها قابل توجه است و نرس های جوان و تازه کار بیش از دیگران آسیب پذیرند. استفاده از نرس های باتجربه در کنار افراد کم تجربه و ترکیب مناسب نرس های مجرد و متأهل می تواند به کاهش استرس شغلی و ارتقای کیفیت مراقبت از مریضان کمک کند.

کلیدواژه ها: استرس شغلی، نرس ها، شفاخانه تدریسی.

نوع مقاله:
پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۴ / ۱۱ / ۲۹

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۵ / ۰۳ / ۰۳

تاریخ نشر:

۱۴۰۵ / ۰۷ / ۰۱

ارجاع به این مقاله: احمدیار س. م، جمالی س. م، کاظمی س. ح. بررسی میزان استرس شغلی نرس‌ها در شفاخانه‌های تدریسی میوند و علی‌آباد کابل-افغانستان در سال ۱۴۰۱. مجله علوم طبّی غالب، [اینترنت]. ۱۴۰۵ / ۰۷/۰۱. [تاریخ برداشت]: ۳ (۱): ۳۵-۱.

<https://doi.org/10.58342/MJ.V.3.I.2.1>

مقاله تحت مجوز بین‌المللی Creative Commons Attribution 4.0 International License منتشر شده است.

مقدمه

استرس، عمومی‌ترین مسئله روزمره زندگی انسان امروزی میباشد، دنیای صنعتی و پیشرفت‌های روز افزون آن، اگر چه باعث آسایش جسمی افراد شده ولی بار فکری آنها را افزایش داده‌است^[۱]. گرچه برخی استرس‌ها طبیعی و لازم هستند، اما چنانچه استرس شدید، مداوم یا تکراری باشد، فرد قادر به مقابله مؤثر با آن نباشد یا منابع حمایتی اندک باشند، استرس یک پدیده منفی تلقی می‌شود که می‌تواند باعث مریضی‌های جسمی و اختلالات روانی شود^[۲].

کار که بخش عمده‌ای از زندگی اجتماعی انسان را تشکیل می‌دهد، می‌تواند منبع استرس مهمی برای او باشد^[۳]. استرس شغلی؛ یعنی استرسی که در حوزه معینی از زندگی رخ می‌دهد و عوامل مشخصی در پدید آوردن آن نقش دارند، یکی از مشکلات بسیار مهم و روزافزون صحت کار است و از نظر اقتصادی یکی از عوامل بازدارنده محسوب می‌شود^[۴]. کار فقط راهی برای تأمین نیازهای ضروری زندگی نیست بلکه کار بعنوان یک عنصر حیاتی در موقعیت اجتماعی افراد بشمار می‌رود^[۵]. هرگاه بین نیازمندی‌های شغلی و توانایی‌های کارگر تعادل وجود نداشته باشد استرس کار بوجود می‌آید^[۶].

استرس شغلی امروزه یکی از پدیده‌های مهم در زندگی اجتماعی و تهدیدی جدی برای سلامتی نیروی کار در جهان می‌باشد. به‌نحوی که سازمان بین‌المللی کار، استرس شغلی را به‌عنوان شناخته شده‌ترین پدیده تهدیدکننده سلامتی کارگران معرفی نموده است^[۷]. استرس شغلی از جهت ایمنی در محیط کار نیز اهمیت ویژه‌ای دارد^[۸]. از طرفی سازمان صحت جهانی متذکر شده است که صحت حرفه‌ای و رفاه اجتماعی کارگران عنصر بسیار مهم و پیش‌نیاز حیاتی در بهره‌برداری، توسعه اجتماعی-اقتصادی و توسعه پایدار است^[۹]. طبق گزارش سازمان صحت جهانی بیش از ۵۰٪ کارگران در کشورهای صنعتی از استرس محیط کار شکایت دارند^[۱۰]. به گفته خانم لیلا ترشری و همکاران (۱۳۹۰) تنها در کشور آمریکا نزدیک به ۱۱ میلیون نفر از استرس شغلی رنج می‌برند. این مطالعه آمده است که نزدیک به یک چهارم مردم آمریکا، استرس شغلی را بزرگ‌ترین و مهم‌ترین مشکل در زندگی قلمداد کرده‌اند. همچنین در انگلیس هم برآورد می‌شود، استرس شغلی بعد از اختلالات اسکلتی-عضلاتی، بزرگ‌ترین مسئله سلامت شغلی باشد و هزینه مریضی و غیبت مرتبط با استرس، ۴ بلیون پوند در سال برآورد می‌شود^[۱۱].

استرس به معنای فشار یا نیرویی است که از انواع عوامل درونی و بیرونی بر فرد وارد شده و بر رفتار او تأثیر می‌گذارد.^[۱۲] درک افراد از خواسته‌های خارجی که فراتر از توانایی‌شان برای مقابله با آن‌ها می‌باشد، منجر به بروز استرس میگردد.^[۱۳]

نرسنگ به سبب ماهیت آن با درجه بالای از استرس همراه است.^[۱۴] نرس‌ها، دامنه وسیعی از استرس‌های کاری را به علت نوع حرفه‌یشان تجربه می‌کنند که نیاز به سطح بالایی از مهارت، کار تیمی در موقعیت‌های مختلف، تأمین مراقبت ۲۴ ساعته و بار عاطفی زیادی دارد.^[۱۵] محمد نریمانی و همکاران (۱۳۹۴) بیان می‌دارند که حرفه نرسنگ از سلسله فعالیت‌ها و روابط بین فردی تشکیل شده است که اغلب استرس‌زا می‌باشد. طوریکه انجمن ملی ایمنی حرفه‌ای امریکا، نرسنگ را در رأس ۴۰ حرفه پراسترس معرفی کرده است.^[۱۶] قبول مسئولیت‌هایی که فرد برای آن آمادگی ندارد، کار کردن با افرادی که صلاحیت ندارند، تضاد با همکاران، کار کردن در محیطی که سوپروایزرها و مدیران از کارکنان حمایت نمی‌کنند از جمله مواردی هستند که استرس‌زا شناخته شده‌اند و نرس‌ها با این شرایط سروکار دارند. این استرس‌ها با انتظاراتی که از نرس‌ها می‌رود بیشتر می‌شود، شکی نیست که در دراز مدت، این عوامل می‌تواند ایجاد فرسودگی شغلی^۱ کرده و بر روند فعالیت حرفه‌ای این قشر زحمتکش اثرات سوء بر جا بگذارد.^[۱۷]

استرس شغلی نرس‌ها منجر به کاهش رضایت شغلی، افزایش میزان ترک خدمت و کاهش تشخیص مشکلات شغلی نرس‌ها و کاهش کیفیت مراقبت‌های نرسنگ می‌شوند.^[۱۸] پذیرا شدن احساسات و واکنش مریضان یک اصل کلیدی و مهم در ارایه مراقبت‌های نرسنگ است. این امر یک عامل مهم استرس شغلی نرس‌ها به حساب می‌آید. از طرف دیگر اگرچه مراقبت کردن از افراد مبتلا به بیماری از نظر انسانی کار با ارزشی است؛ اما زمانی که این مراقبت‌ها و تلاش‌ها اندک شمرده شوند، می‌تواند برای نرس‌ها بسیار استرس‌زا باشد.^[۱۹]

شورای بین‌المللی پرستاران منابع اصلی استرس نرس‌ها را برخورد با مرگ‌ومیر، تعارض با همکاران (اعم از سوپروایزرها و حرفه‌های دیگر مراقبت صحتی)، آمادگی ناکافی برای برخورد با نیازهای عاطفی مریضان و خانواده‌هایشان، کمبود حمایت، بار کاری و برنامه‌های تداوی نامطمئن معرفی می‌کند.^[۱۸]

McGrath و همکاران بیان می‌کنند که روش‌های نادرست مقابله با این استرس‌های شغلی عواقب خطرناک را در ابعاد فردی و سازمانی ایجاد می‌کنند.^[۲۰] Simmons و همکاران اظهار می‌کنند، پیامدهای فردی استرس شدید به شکل جسمی، روانی و رفتاری بروز می‌کند. در بُعد جسمی سبب سرگیجه، کمر درد و خستگی مفرط می‌شود که سبب اختلال حواس و بی‌دقتی

می‌گردد. در بُعد روانشناختی سبب کاهش عزت نفس و بی‌زاری از شغل شده و در بُعد رفتاری سبب عدم قدرت تصمیم‌گیری، مسامحه‌کاری و اختلال در تمرکز می‌شوند.^[۲۱]

Edwards و همکاران دریافتند که در انگلیس، استرس شغلی بعد از اختلالات اسکلتی-عضلانی، بزرگ‌ترین مسأله سلامت شغلی می‌باشد و هزینه بیماری و غیبت مرتبط با استرس، چهار بیلیون پوند در سال برآورد می‌شود.^[۲۲] انجمن سلامت و ایمنی کار اروپا روزهای کاری از دست رفته در نتیجه اختلالات مرتبط با استرس را بیش از ۴۰ میلیون روز در سال ذکر کرده است.^[۲۳] در ارتباط با هزینه‌های ناشی از استرس شغلی، گفته می‌شود که استرس شغلی بیش از ۳۰۰ میلیارد دالر در سال برای شرکت‌های آمریکایی هزینه دارد؛ شامل هزینه‌های بهداشت، غیبت، جابجایی کارکنان و کاهش بهره‌وری.^[۲۴]

در یک مطالعه تحلیلی-توصیفی مقطعی که فاطمه حیدرپور و همکاران در سال ۱۴۰۰ در بخش اورژانس شفاخانه طالقانی کرمانشاه انجام دادند، میزان استرس شغلی نرس‌های شاغل بررسی شد. از مجموع ۴۵ پرسنل نرسنگ، داده‌های ۴۴ نفر پس از حذف یک مورد ناقص تحلیل گردید. شدت استرس با پرسشنامه محقق‌ساخته سنجیده شد. میانگین سنی افراد ۳۱ سال با دامنه ۲۳ تا ۴۵ سال بود. در این مطالعه ۴۵٪ مرد و ۵۵٪ زن بودند و ۶۲٫۲۲٪ شرکت‌کنندگان متأهل گزارش شدند. یافته‌ها نشان داد ارتباط معنی‌داری بین شدت استرس شغلی و ویژگی‌های فردی وجود دارد ($p < 0.001$). سطح استرس شغلی در زنان به‌طور قابل توجهی بیشتر از مردان بود؛ به‌گونه‌ای که ۱۲٫۵٪ زنان استرس شدید را تجربه کرده بودند؛ در حالی که در میان مردان هیچ موردی از استرس شدید مشاهده نشد.^[۲۵]

در مطالعه دیگری که بشکل توصیفی-تحلیلی مقطعی که توسط کبری رشیدی و همکاران در سال ۱۳۹۶ به‌منظور بررسی شیوع استرس شغلی و ارتباط آن با ویژگی‌های فردی و شغلی نرس‌ها در شفاخانه‌های دولتی شهرستان بروجرد انجام شد، معلومات از طریق پرسشنامه دموگرافیک، پرسشنامه گری‌تافت و اندرسون و پرسشنامه مشکلات گوارشی جمع‌آوری گردید. جامعه تحقیق شامل ۳۰۰ نرس شاغل در شفاخانه‌های شهید چمران و امام خمینی بود که از میان آنان ۵۶ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. میانگین سنی شرکت‌کنندگان 35.1 ± 5.6 سال و دامنه سنی ۲۵ تا ۵۰ سال گزارش شد و ۸۳٫۹٪ نمونه را زنان تشکیل دادند. یافته‌ها نشان داد ۵۸٫۹٪ نرس‌ها دچار استرس شغلی شدید، ۲۸٫۶٪ دارای استرس متوسط و ۱۲٫۵٪ در سطح پایین استرس قرار داشتند.^[۲۶]

همچنان در یک مطالعه توصیفی-تحلیلی مقطعی که توسط نسیم رسولی و محمد عبدی در سال ۱۳۹۵ به‌منظور مقایسه میزان استرس شغلی پرستاران شاغل در شفاخانه‌های دولتی و غیردولتی

استان قم انجام شد، معلومات از طریق پرسشنامه دموگرافیک و پرسشنامه مقیاس تجدیدنظر شده گری تافت و اندرسون جمع‌آوری گردید. تعداد نمونه نهایی شامل ۱۷۲ نفر از پرسنل دولتی و ۱۶۰ نفر از پرسنل غیردولتی بود که ۸۹ نفر (۲۷,۸۱٪) مرد و ۲۳۳ نفر (۷۲,۱۹٪) زن را شامل می‌شدند و میانگین سنی ۳۵,۵۲ سال گزارش شد. نتایج نشان داد که در نرس‌های دولتی، ۵۸,۲۳٪ استرس خفیف، ۳۵,۸۸٪ استرس متوسط و ۵,۸۸٪ استرس شدید داشتند، در حالی که در نرس‌های غیردولتی ۲۰,۴۸٪ استرس خفیف، ۲۶,۳۱٪ استرس متوسط و ۲۵,۶۵٪ استرس شدید گزارش شد. تحلیل آماری نشان داد استرس شدید در نرس‌های غیردولتی به‌طور معنی‌داری بالاتر از دولتی بود [۲۷].

در مطالعه توصیفی-مقطعی که توسط نعمت ستوده‌اصل و همکاران در سال ۱۳۹۵ در بیمارستان‌های تحت پوشش تأمین اجتماعی سمنان انجام شد، ۴۲ نرس مرد و ۷۶ نرس زن به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب گردیدند. ابزار جمع‌آوری معلومات شامل پرسشنامه جمعیت‌شناختی و پرسشنامه ۳۴ سوالی استرس شغلی گری-تافت و اندرسون بود. یافته‌ها نشان داد که ۶۴,۴٪ شرکت‌کنندگان زن، ۸۶,۲٪ متأهل، ۶۴,۴٪ دارای فرزند و ۹۵,۸٪ دارای مدرک لیسانس بودند. حد وسط کل استرس 87.09 ± 41.17 گزارش شد و ۶۱,۷٪ نرس‌ها دارای استرس متوسط، ۱۸,۳٪ استرس کم و ۱۸,۳٪ استرس بالا بودند. تحلیل داده‌ها نشان داد تفاوت معنی‌داری بین استرس شغلی نرس‌ها بر اساس نوبت کاری وجود نداشت [۲۸].

در مطالعه توصیفی-همبستگی که توسط زهرا سبزی و زهرا رویانی در سال ۱۳۹۳ در گرگان انجام شد، ارتباط استرس شغلی نرس‌های بخش‌های ویژه با عوامل دموگرافیک بررسی گردید. جامعه تحقیق شامل تمامی ۹۰ نرس شاغل در بخش‌های ویژه و دیالیز بیمارستان‌های دانشگاهی گرگان بود و نمونه‌گیری به روش سرشماری انجام شد که ۷۴ نفر (۸۲٪) پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند. میانگین سنی شرکت‌کنندگان 33.39 ± 3.6 سال و ۹۳,۳۳٪ آنان زن بودند. داده‌ها از طریق پرسشنامه معلومات فردی و پرسشنامه استرس شغلی نرس‌ها جمع‌آوری شد. نتایج نشان داد بیشترین موقعیت استرس‌زا درگیری با سوپروایزر (۲,۵۶٪) و کمترین موقعیت استرس‌زا تبعیض (۰,۶۶٪) بوده است [۲۹].

مطالعه توصیفی دیگری که توسط صمدپور و کیان‌مهر در سال ۱۳۸۵ در بیمارستان‌های شهر زنجان انجام شد، عوامل استرس‌زای شغلی نرس‌های شاغل در بخش‌های داخلی و جراحی بررسی گردید. جامعه تحقیق شامل تمامی نرس‌های شاغل در این بخش‌ها بود و با روش سرشماری وارد مطالعه شدند. داده‌ها از طریق پرسشنامه دموگرافیک و پرسشنامه ۵۱ سوالی گری-تافت و اندرسون جمع‌آوری شد. یافته‌ها نشان داد ۵۷,۴٪ نرس‌ها استرس زیاد، ۴۰٪ استرس متوسط و ۲,۶٪ استرس کم داشتند. مهم‌ترین عوامل استرس‌زا شامل «درد، رنج و مرگ بیمار»، «مشکلات ارتباط با

پزشکان»، «عدم آمادگی و مهارت کافی برای برآورده کردن نیاز بیماران و خانواده‌ها»، «مشکلات ارتباط با همکاران و سوپروایزر»، «کار اضافه و شرایط نامناسب محیط کار» و «عوامل نگران‌کننده و نامطمئن درمان» بود. همچنین بین سن و سابقه کار با میزان استرس ناشی از عوامل شغلی ارتباط معکوس و معنی‌داری مشاهده شد. بیشترین استرس ناشی از «درد، رنج و مرگ بیمار»، «کار اضافه» و «عوامل نگران‌کننده درمان» گزارش شد [۳۰].

همچنان در مطالعه توصیفی-مقطعی که توسط کبری نوریان و همکاران در سال ۱۳۸۴ در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام شد، استرس شغلی نرس‌های شاغل در بیمارستان‌های تدریسی وابسته بررسی گردید. جامعه تحقیق شامل ۱۷۰ نرس بود که به روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده تصادفی انتخاب شدند و داده‌ها از طریق پرسشنامه مشخصات فردی و پرسشنامه ۳۴ گزینه‌ای Toft و Anderson جمع‌آوری شد. میانگین سنی شرکت‌کنندگان 43 ± 13 سال (دامنه ۲۶ تا ۵۹ سال) بود. ۸۸٪ زن و ۱۱٫۲٪ مرد بودند و ۵۶٫۷۶٪ سابقه کار ۳ الی ۹ سال داشتند؛ همچنین ۶۸٫۲٪ در شیفت کاری گردشی فعالیت می‌کردند. نتایج نشان داد ۱۶٫۴۷٪ نرس‌ها استرس خفیف، ۷۶٫۴۸٪ استرس متوسط و ۷٫۰۵٪ استرس شدید داشتند. بیشترین نمره استرس در ابعاد «رنج و درد بیماران»، «بار کاری»، «عدم اطمینان از درمان»، «کمبود منابع حمایتی»، «ناسازگاری با پزشکان» و «ناسازگاری با همکاران نرس» مشاهده شد [۳۰].

علی رغم تحقیقات زیادی که در این زمینه در کشورهای دیگر صورت گرفته، متأسفانه در کشور ما معلومات دقیق در این زمینه وجود ندارد. این تحقیق با هدف میزان استرس شغلی نرس‌ها در شفاخانه‌های تدریسی میوند و علی‌آباد شهر کابل-افغانستان انجام شده است، با این امید که شناخت میزان استرس راهی برای کنترل، مدیریت و بهبود شرایط کاری نرس‌ها باشد.

اصولاً تمام حرفه‌هایی که با سلامتی و جان انسان‌ها سروکار دارد؛ همواره پر استرس بوده و سلامتی جسمی و روانی شاغلین مذکور را تهدید می‌کند. از جمله این شغل‌های پر استرس نرسنگ می‌باشد، چرا که نرس فردی است که مسئول کنترل و مانیتورینگ ۲۴ ساعته مریضان بوده و طبعاً به طور مستمر در معرض عوامل متعدد استرس‌زای سنگین و سبک است. همچنان حرفه نرسنگ از سلسله فعالیت‌ها و روابط بین فردی تشکیل شده است که اغلب استرس‌زا می‌باشد. با توجه به جایگاه و نقش نرس‌ها در ارائه خدمات صحی-درمانی، وجود استرس بالا و پیامد ناشی از آن تأثیر زیادی بر کیفیت ارائه خدمات این گروه شغلی خواهد داشت. همچنان استرس‌های مداوم و طولانی محیط کار باعث بروز فرسودگی شغلی شده و مسائلی مانند استعفاء، غیبت‌های مکرر و کاهش ارائه خدمات را در پی خواهد داشت.

از آنجا که شفاخانه‌های تدریسی می‌بوند و علی‌آباد با توجه به محدود بودن منابع مالی و نیروی نرس در طول سال‌های اخیر رو به رو هستند، این شفاخانه‌ها دو تا از پرمراجعه‌دارترین شفاخانه‌ها در سطح شهر کابل می‌باشد که همواره دچار کمبود نیروی نرسنگ می‌باشد، که جبران نیروی نرس در ازای هر تخت و مریض بدون شک فقط از طریق افزایش حجم کاری پرستاران امکان‌پذیر است. بنابراین مطالعه حاضر، با هدف میزان استرس شغلی نرس‌ها در شفاخانه‌های تدریسی می‌بوند و علی‌آباد انجام شد.

چهارچوب مفهومی تحقیق

تعریف نظری استرس شغلی: استرس شغلی نوعی واکنش عاطفی، رفتاری و روانی به شرایط زیان‌آور کار و محیط کاری است، به‌گونه‌ای که خواسته‌های محیط کار و فشارهای ناشی از آن بیش از توانایی فرد برای مقابله با آن‌ها باشد [۳۲، ۳۳].

تعریف عملی استرس شغلی: در این تحقیق، استرس شغلی بر اساس نمره‌ای که نرس‌ها از پرسش‌نامه استرس شغلی کسب می‌کنند، سنجیده می‌شود؛ به‌طوری‌که نمره بالاتر نشان‌دهنده میزان استرس شغلی بیشتر است.

در این تحقیق، استرس شغلی نرس‌ها به‌عنوان متغیر وابسته و متغیرهای سن، جنس، سطح تحصیلات، وضعیت تأهل، سابقه کاری و محل کار به‌عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده‌اند. فرض بر این است که ویژگی‌های فردی و شرایط شغلی نرس‌ها می‌توانند بر میزان استرس شغلی آن‌ها تأثیرگذار باشند؛ به‌گونه‌ای که تفاوت در سن، جنس، وضعیت تأهل، تجربه، مهارت، مسئولیت‌های فردی و محیط کاری موجب تفاوت در سطح استرس شغلی می‌شود.

این چارچوب مفهومی بر اساس یافته‌های تحقیق‌های پیشین در حوزه سلامت و روان‌شناسی شغلی انتخاب شده است که استرس شغلی را حاصل تعامل عوامل فردی و شغلی می‌دانند. چارچوب حاضر با هدف تحقیق هم‌راستا بوده و امکان بررسی منسجم عوامل مؤثر بر استرس شغلی نرس‌ها را فراهم می‌سازد.

روش تحقیق

این تحقیق در خزان سال ۱۴۰۱ ه. ش انجام شده و از مطالعه کمی جهت دستیابی به اهداف تحقیق استفاده گردید. نوع مطالعه مقطعی-توصیفی (Cross-Sectional Descriptive Study) می‌باشد. جامعه مورد مطالعه شامل نرس‌های شاغل در شفاخانه‌های تدریسی می‌بوند و علی‌آباد وابسته به پوهنتون علوم طبّی کابل بود که در مجموع بیش از ۱۸۰ نرس در این مراکز مشغول وظیفه‌اند. این

تعداد، حجم نمونه تحقیق را تشکیل داد و روش نمونه‌گیری به‌صورت سرشماری (Census) انتخاب شد.

جمع‌آوری داده‌ها از طریق توزیع پرسشنامه میان تمامی نرس‌های این دو شفاخانه انجام گرفت. ابزار مورد استفاده شامل موارد ذیل بود:

۱. پرسشنامه دیموگرافیک

۲. پرسشنامه استرس شغلی نرس‌ها (Nursing Stress Scale)

پرسشنامه Nursing Stress Scale شامل ۳۴ سؤال بوده و در سال ۱۹۸۱ توسط Gray-Toft & Anderson طراحی شده است. این ابزار میزان استرس شغلی نرس‌ها را ارزیابی می‌کند و بر اساس مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای نمره‌دهی می‌شود:

۰ = این موقعیت شامل وظایف من نمی‌شود

۱ = اصلاً استرس ندارم

۲ = بعضی اوقات استرس دارم

۳ = اغلب اوقات استرس دارم

۴ = شدیداً استرس دارم

حداقل نمره قابل کسب ۳۴ و حداکثر ۱۳۶ است. سطح‌بندی استرس به‌صورت زیر انجام شد:

- کمتر از ۶۹: استرس کم
- ۶۹-۱۰۳: استرس متوسط
- بیشتر از ۱۰۳: استرس شدید

این پرسشنامه دارای هفت بُعد است: رنج و مرگ بیمار، درگیری با داکترها، آمادگی ناکافی، حمایت ناکافی، درگیری با سرپرستار و سایر نرس‌ها، بار کاری و تردید در تداوی. ابزار مذکور در تحقیقات انجام‌شده در ایران و چین نیز مورد استفاده و تأیید قرار گرفته است.

پس از تکمیل مرحله جمع‌آوری داده‌ها، تمامی پرسشنامه‌ها در برنامه Microsoft Excel 2021 ثبت و دیتابیس اولیه ساخته شد. پس از اطمینان از صحت داده‌ها، معلومات به نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ انتقال یافته و تحلیل آماری بر اساس اهداف تحقیق انجام گردید.^[۳۴، ۳۵]

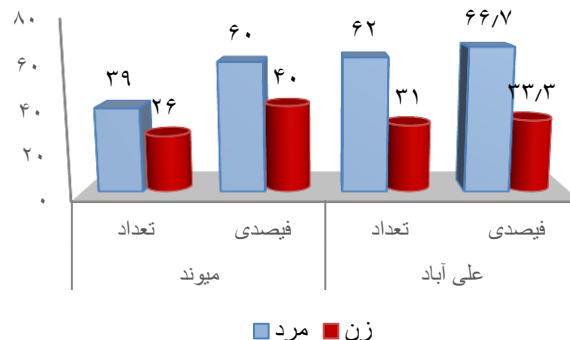
در این تحقیق، اصول اخلاقی به‌طور کامل رعایت شده است. مشارکت نرس‌ها داوطلبانه بود و پیش از پاسخ‌گویی، هدف تحقیق و نحوه استفاده از معلومات برای آنان توضیح داده شد. معلومات جمع‌آوری‌شده محرمانه باقی مانده و هویت شرکت‌کنندگان ثبت یا گزارش نمی‌شود. داده‌ها صرفاً برای اهداف علمی و به‌صورت گروهی گزارش شدند.

یافته‌ها

مجموعاً ۱۸۰ نرس وارد تشکیلات در شفاخانه های تدریسی علی آباد و میوند بودند، که از این مجموعه ۱۰۹ نرس در شفاخانه تدریسی علی آباد و ۷۱ نرس در شفاخانه تدریسی میوند در حال انجام وظیفه بودند. از مجموع ۱۸۰ نرس، ۱۵۸ نرس وارد این مطالعه شدند و ۲۲ نرس به دلایل رخصتی طولانی مدت، عدم رضایت در اشتراک به این تحقیق و ناقص بودن پرسشنامه ها وارد تحلیل نشده است.

خصوصیات جمعیت شناختی (Demographic)

از مجموع نرس‌ها، ۶۳٫۹ درصد ذکور و ۳۶٫۱ درصد اناث بودند که اکثریت اشتراک کننده‌ها را ذکور تشکیل دادند. که توزیع اشتراک کننده‌ها به حسب جنس در هر شفاخانه به ترتیب شفاخانه علی آباد ۳۹٫۲۴ درصد ذکور و ۱۹٫۶۲ درصد اناث، شفاخانه میوند به ترتیب ۲۴٫۶۸ درصد ذکور و ۱۶٫۴۶ درصد اناث تشکیل دادند. بیشترین اشتراک کننده ها را در هر دو شفاخانه متذکره ذکور تشکیل دادند (شکل ۱).

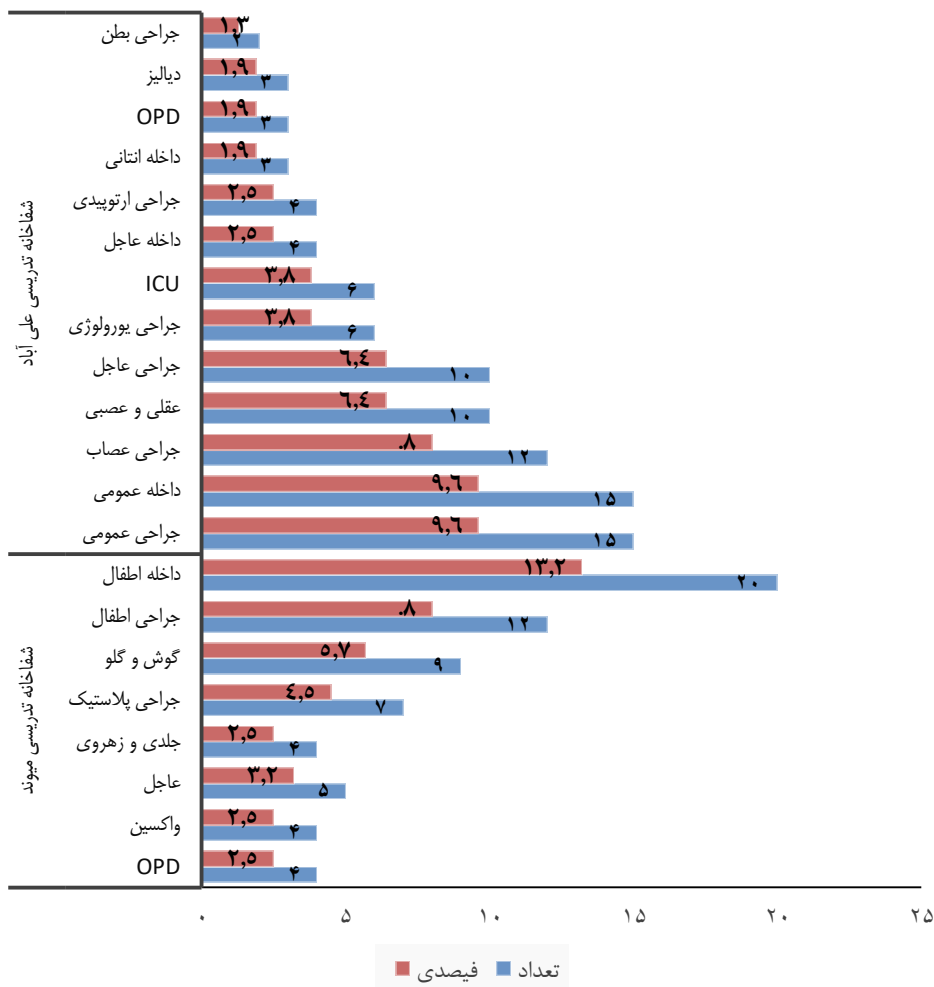
شکل ۱ - توزیع اشتراک کننده‌ها بر حسب جنس در شفاخانه‌های تدریسی میوند و علی آباد.

توزیع اشتراک کننده‌ها بر حسب وارد در شفاخانه میوند به قرار ذیل است:

OPD ۲٫۵ درصد، واکسین ۲٫۵ درصد، عاجل ۳٫۲ درصد، جلدی و زهروی ۲٫۵ درصد، گوش و گلو ۵٫۷ درصد، جراحی پلاستیک ۴٫۵ درصد، جراحی اطفال ۸ درصد و داخله اطفال ۱۳٫۲ درصد که کمترین اشتراک کننده ها در شفاخانه میوند را واردهای واکسین و OPD و بیشترین اشتراک کننده ها را وارد داخله اطفال تشکیل دادند.

توزیع اشتراک کننده ها بر حسب وارد در شفاخانه علی آباد به قرار ذیل است:

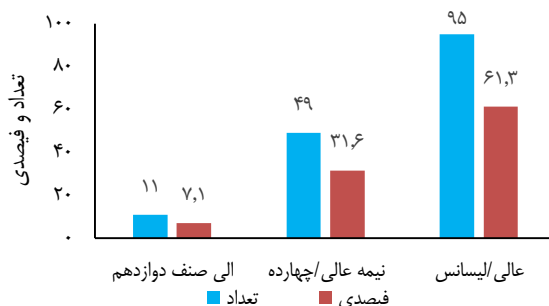
دیالیز ۱,۹ درصد، جراحی عاجل ۶,۴ درصد، عقلی و عصبی ۶,۴ درصد، جراحی ارتوپیدی ۲,۵ درصد، جراحی یورولوژی ۳,۸ درصد، داخله انتانی ۱,۹ درصد، داخله عاجل ۲,۵ درصد، جراحی بطن ۱,۳ درصد، ICU ۳,۸ درصد، جراحی اعصاب ۸ درصد، OPD ۱,۹ درصد، داخله عمومی ۹,۶ درصد و جراحی عمومی ۹,۶ درصد تشکیل دادند که کمترین اشتراک‌کننده‌ها را در شفاخانه علی‌آباد وارد جراحی بطن و بیشترین اشتراک‌کننده‌ها را داخله عمومی و جراحی عمومی تشکیل دادند (شکل ۲).

شکل ۲- توزیع اشتراک کننده‌ها بر حسب وارد در شفاخانه تدریسی میوند و علی‌آباد.

محدوده سنی اشتراک‌کننده‌ها بین سنین ۲۲ الی ۶۱ سال قرار داشت، حد اوسط سنی اشتراک‌کننده‌ها ۳۵ سال بودند، که از مجموع اشتراک‌کننده‌ها ۲۹,۱ درصد بین ۲۰-۲۹ سال، ۳۷,۲ درصد بین ۳۰-۳۹ سال، ۲۳,۶ درصد بین ۴۰-۴۹ سال، ۸,۸ درصد بین ۵۰-۵۹ سال و ۱,۴ درصد بین ۶۰-۶۹ سال قرار داشتند که بیشترین اشتراک‌کننده‌ها بین سنین ۳۰ الی ۳۹ سال و کمترین اشتراک‌کننده‌ها در بین سنین ۶۰ الی ۶۹ سال قرار داشتند (جدول ۱).

حالت مدنی اشتراک کننده‌ها به ترتیب ۷۱۹ درصد مجرد و ۸۰٫۳ درصد متاهل بودند اکثر اشتراک کننده‌ها را اشخاص متاهل تشکیل دادند. وضعیت اقتصادی اشتراک کننده‌ها به ترتیب ۱۱٫۶ درصد وضعیت اقتصادی خوب، ۶۵٫۸

شکل ۳- توزیع اشتراک کننده‌ها بر حسب سویه تحصیلی

درصد دارای وضعیت اقتصادی متوسط و ۲۲٫۶ درصد دارای وضعیت اقتصادی پایین بودند، که بیشترین اشتراک کننده‌ها وضعیت اقتصادی خود را در سطح متوسط و کمترین اشتراک کننده‌ها و وضعیت اقتصادی خود را به سطح پایین گذارش کردند (جدول ۲).

جدول ۱- خصوصیات جمعیت شناختی اشتراک کننده‌ها.

سن	تعداد	درصدی کلی ^۱	درصدی معتبر ^۲
۲۰ الی ۲۹ سال	۴۳	۲۶٫۵٪	۲۹٫۱٪
۳۰ الی ۳۹ سال	۵۵	۳۴٪	۳۷٫۲٪
۴۰ الی ۴۹ سال	۳۵	۲۱٫۶٪	۲۳٫۶٪
۵۰ الی ۵۹ سال	۱۳	۸٫۰٪	۸٫۸٪
۶۰ الی ۶۹ سال	۲	۱٫۲٪	۱٫۴٪
مجموع	۱۴۸	۹۱٫۴٪	۱۰۰٪
حالت مدنی			
مجرد	۳۱	۱۹٫۱٪	۱۹٫۷٪
متاهل	۱۲۶	۷۷٫۸٪	۸۰٫۳٪
مجموع	۱۵۷	۹۶٫۹٪	۱۰۰٪
وضعیت اقتصادی			
خوب	۱۸	۱۱٫۱٪	۱۱٫۵٪
متوسط	۱۰۲	۶۳٪	۶۵٫۸٪

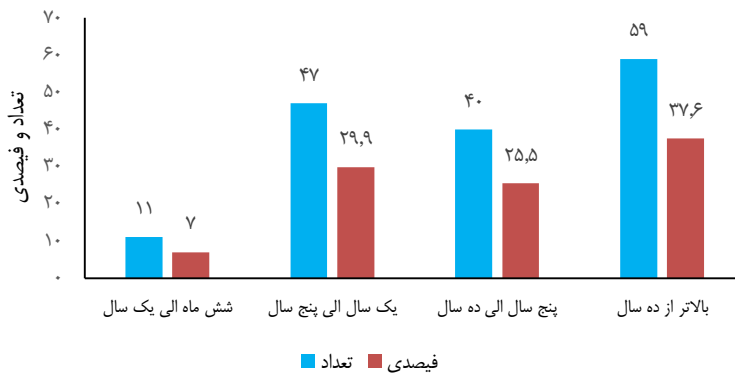
۱- محاسبه بر اساس تمام پرسشنامه‌هایی که توزیع شده‌اند.

۲- محاسبه بر اساس پرسشنامه‌های کامل، درست و قابل تحلیل.

پایین	۳۵	%۲۱,۶	%۲۲,۶
مجموع	۱۵۵	%۹۵,۷	۱۰۰%

سویه تحصیلات اشتراک کننده ها به ترتیب، لیسانس ۶۱,۳ درصد، نیمه عالی ۳۱,۶ درصد و فارغ صنف دوازدهم ۷,۱ درصد بودند که بیشتر اشتراک کننده ها دارای سطح تحصیلات لیسانس و کمترین آنها دارای سطح تحصیلات بکلوریا بودند (شکل ۳).

سابقه کاری اشتراک کننده ها به ترتیب ۷ درصد دارای سابقه کاری شش ماه الی یک سال، ۲۹,۹ درصد دارای سابقه کاری یک سال الی پنج سال، ۲۵,۵ درصد دارای سابقه کاری پنج سال الی ده سال و ۳۷,۶ درصد دارای سابقه کاری بیش از ده سال بودند، اکثریت اشتراک کننده ها دارای سابقه کاری بیش از ده سال و اقلیت اشتراک کننده ها دارای سابقه کاری کمتر از یک سال بودند (شکل ۴).

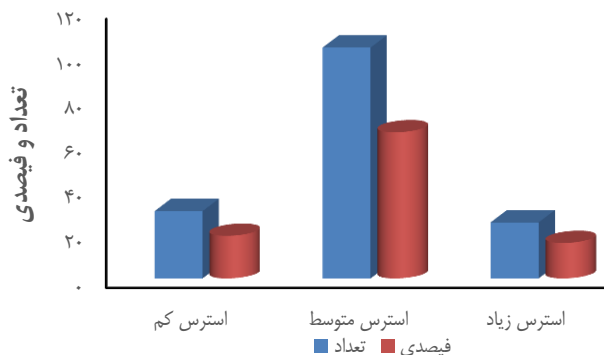

شکل ۴- توزیع اشتراک کننده ها بر حسب سابقه کاری.

کمترین معاش اشتراک کننده ها ۸۰۰۰ افغانی و بیشترین معاش اشتراک کننده ها ۲۷۲۸۰ افغانی بودند، ۵۰ درصد معاش اشتراک کننده ها بین ۱۱۰۰۰ الی ۱۸۰۰۰ افغانی بودند.

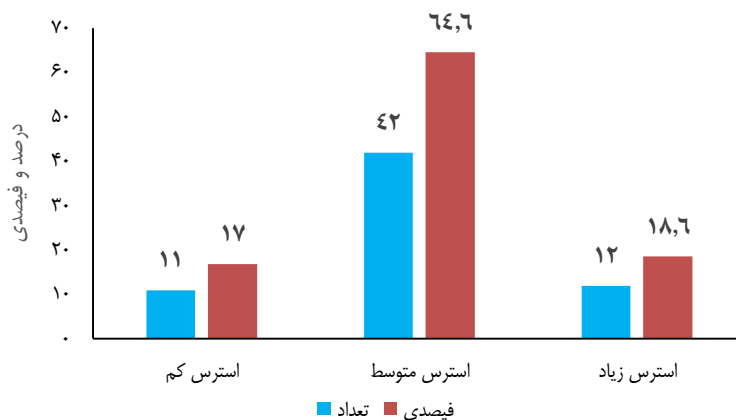
میزان استرس شغلی نرس ها

میزان استرس شغلی نرس ها بصورت کلی، ۱۹ درصد نرس ها دارای استرس شغلی کم، ۶۵,۲ درصد نرس ها دارای استرس شغلی متوسط و ۱۵,۸ درصد نرس ها دارای استرس شغلی زیاد بودند که اکثر نرس ها دارای استرس شغلی متوسط بودند (شکل ۵).

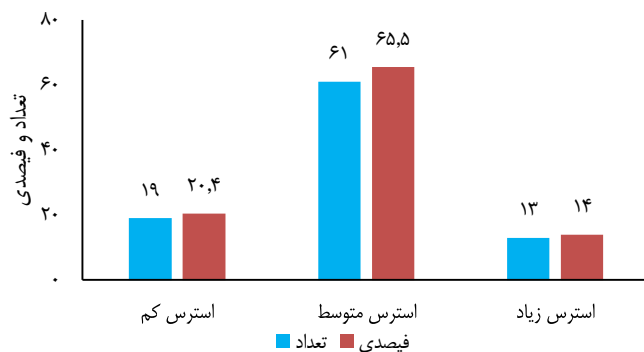
شکل ۵- میزان استرس شغلی نرس‌ها.

میزان استرس شغلی نرس‌های شفاخانه تدریسی میوند به ترتیب ۱۶,۹ درصد دارای استرس شغلی زیاد، ۶۴,۶ درصد دارای استرس شغلی متوسط و ۱۸,۵ درصد دارای استرس شغلی کم بودند (شکل ۶).

شکل ۶- میزان استرس شغلی نرس‌های شفاخانه تدریسی میوند.

میزان استرس شغلی نرس‌های شفاخانه تدریسی علی‌آباد به ترتیب ۱۴ درصد دارای استرس شغلی زیاد، ۶۵,۵ درصد دارای استرس شغلی متوسط و ۲۰,۴ درصد دارای استرس شغلی کم بودند (شکل ۷).

شکل ۷- میزان استرس شغلی نرس های شفاخانه تدریسی علی آباد.

حد اوسط نمره استرس نرس ها برحسب وارد در شفاخانه تدریسی میوند به ترتیب بالاترین استرس را اشتراک کننده های وارد عاجل با حد اوسط ۱۰۲,۸۰ و انحراف معیار ۸,۳۲ و کمترین استرس را نرس های وارد واکسین با حد اوسط ۷۶,۱۰ و انحراف معیار ۳۱,۴۶ داشتند.

حد اوسط نمره استرس نرس ها بر حسب وارد در شفاخانه تدریسی علی آباد به ترتیب بالاترین استرس را نرس های وارد جراحی ارتوپیدی با حد اوسط ۱۰۳ و انحراف معیار ۱۲,۳۶ و کمترین استرس را اشتراک کننده های وارد داخله عمومی ۷۰,۲۰ و انحراف معیاری ۲۲,۶۷ داشتند (جدول ۲).

جدول ۲- حد اوسط نمره استرس شغلی نرس‌ها بر حسب وارد در شفاخانه‌های تدریسی میوند و علی‌آباد.

شفاخانه	وارد	انحراف معیاری $\pm$ حد اوسط
شفاخانه تدریسی میوند	داخله اطفال	10.76 ± 46.31
	جراحی اطفال	50.88 ± 55.13
	جراحی پلاستیک	10.31 ± 29.85
	OPD	10.17 ± 88.01
	گوش و گلو	15.14 ± 44.91
	جلدی و زهروی	30.04 ± 25.79
	عاجل	8.32 ± 80.102
	واکسین	12.69 ± 25.82
شفاخانه تدریسی علی‌آباد	جراحی عمومی	18.30 ± 53.92
	داخله عمومی	18.36 ± 73.70
	OPD	6 ± 81
	جراحی عصاب	14.81 ± 90
	ICU	10.23 ± 67.91
	جراحی بطن	1 ± 72
	داخله عاجل	6.81 ± 50.97
	داخله انتانی	10.39 ± 72
	جراحی یورولوژی	11.89 ± 33.82
	جراحی ارتوپیدی	12.36 ± 103
	عقلی و عصبی	22.67 ± 20.70
	جراحی عاجل	8.73 ± 80.102
	دیالیز	9.17 ± 85

حد اوسط حیطة‌های تأثیر گذار در استرس شغلی نرس‌ها به ترتیب رنج و مرگ مریضان با حد اوسط 2.93 و انحراف معیاری 0.82 بیشترین تأثیر و مشاجره با سرپرستار و سایر نرس‌ها با حد اوسط 2.24 و انحراف معیاری 0.79 کمترین تأثیر را داشتند (جدول ۳).

جدول ۳- حیطة هاى تأثير گذار در استرس شغلى نرس ها.

انحراف معيارى $\pm$ حد اوسط	حیطه هاى تأثير گذار بالای استرس شغلى
$2,93 \pm 0,82$	رنج و مرگ مريضان
$2,35 \pm 0,83$	مشاجره با داکتر
$2,55 \pm 0,76$	آمادگى ناکافى
$2,36 \pm 0,85$	حمایت ناکافى
$2,24 \pm 0,79$	مشاجره با سرپرستار
$2,31 \pm 0,87$	بارکارى
$2,79 \pm 0,79$	ترديد در در تداوى

حیطه هاى تأثير گذار بالای استرس شغلى نرس ها در شفاخانه تدریسی میوند؛ رنج و مرگ مريضان با حد اوسط $2,99$ و انحراف معيارى $0,93$ بیشترین تأثير و مشاجره با سرپرستار و ساير نرس ها با حد اوسط $2,10$ و انحراف معيارى $0,85$ کمترین تأثير را داشتند.

حیطه هاى تأثير گذار بالای استرس شغلى نرس ها در شفاخانه تدریسی علی آباد؛ رنج و مرگ مريضان با حد اوسط $2,90$ و انحراف معيارى $0,75$ بیشترین تأثير و بار کارى با حد اوسط $2,26$ و انحراف معيارى $0,87$ کمترین تأثير را داشتند (جدول ۴).

جدول ۴- حیطه‌های تأثیر گذار در استرس شغلی نرس‌ها در شفاخانه‌های تدریسی میوند و علی‌آباد.

شفاخانه	حیطه‌های تأثیر گذار بالای استرس	انحراف معیاری $\pm$ حد اوسط
شفاخانه تدریسی میوند	رنج و مرگ مریضان	۲.۹۹ ± ۰.۹۳
	مشاخره با داکتر	۲.۲۵ ± ۰.۸۵
	آمادگی ناکافی	۰.۸۸ ± ۲.۶۱
	حمایت ناکافی	۰.۹۶ ± ۲.۳۸
	مشاخره با سرپرستار	۰.۸۵ ± ۲.۱۰
	بارکاری	۰.۸۹ ± ۲.۳۹
	تردید در تداوی	۰.۷۷ ± ۲.۸۲
شفاخانه تدریسی علی‌آباد	رنج و مرگ مریضان	۲.۹۰ ± ۰.۷۵
	مشاخره با داکتر	۲.۴۳ ± ۰.۸۲
	آمادگی ناکافی	۰.۶۷ ± ۲.۵۲
	حمایت ناکافی	۰.۷۷ ± ۲.۳۶
	مشاخره با سرپرستار	۰.۷۵ ± ۲.۳۴
	بارکاری	۰.۸۷ ± ۲.۲۶
	تردید در تداوی	۰.۸۱ ± ۲.۷۸

حیطه‌های تأثیر گذار بالای استرس شغلی نرس‌های بر حسب وارد و شفاخانه در شفاخانه‌های تدریسی میوند و علی‌آباد طبق جدول ذیل ترتیب شده است (جدول ۵).

جدول ۵- حیطه‌های تأثیر گذار بالای استرس شغلی نرس‌ها بر حسب وارد در هر شفاخانه متذکره

شفاخانه	وارد	حیطه تأثیر گذار بالای استرس	حد اوسط $\pm$ انحراف معیاری
شفاخانه تدریسی میوند	داخله اطفال	رنج و مرگ مریضان	۱.۱۲ ± ۲.۵۷
		مشاخره با داکتر	۱.۸۸ ± ۱.۰۳
		آمادگی ناکافی	۱.۲۳ ± ۲.۳۰
		حمایت ناکافی	۱.۲۷ ± ۱.۹۳
		مشاخره با سرپرستار	۱.۰۱ ± ۲.۰۱
		بارکاری	۱.۱۷ ± ۲.۳۳
		تردید در تداوی	۱.۱۱ ± ۲.۶۸
	جراحی اطفال	رنج و مرگ مریضان	۰.۶۵ ± ۳.۴۴
		مشاخره با داکتر	۲.۳۱ ± ۰.۵۶

۰.۲۶±۲.۵۴	آمادگی ناکافی	
۰.۴۲±۲.۶۱	حمایت ناکافی	
۰.۸۳±۱.۷۴	مشاخره با سرپرستار	
۰.۳۶±۲.۷۳	بارکاری	
۰.۶۲±۲.۹۸	ترديد در تداوی	
۳.۳۳±۰.۴۲	رنج و مرگ مريضان	
۱.۹۳±۰.۱۹	مشاخره با داکتر	
۰.۲۴±۳.۴۳	آمادگی ناکافی	
۰.۷۹±۲.۰	حمایت ناکافی	جراحی پلاستیک
۰.۶۶±۱.۶۹	مشاخره با سرپرستار و سایر نرسها	
۰.۸۴±۲.۴۶	بارکاری	
۰.۲۴±۲.۸۹	ترديد در تداوی	
۲.۹۸±۱.۱۴	رنج و مرگ مريضان	
۲.۴۴±۱.۰۱	مشاخره با داکتر	
۰.۵۸±۲.۶۹	آمادگی ناکافی	
۰.۹۷±۲.۵۲	حمایت ناکافی	گوش و گلو
۰.۶۲±۲.۵۶	مشاخره با سرپرستار و سایر نرسها	
۰.۴۰±۲.۵۶	بارکاری	
۰.۳۶±۳.۱۱	ترديد در تداوی	
۲.۲۱±۰.۷۴	رنج و مرگ مريضان	
۲.۲۵±۰.۸۷	مشاخره با داکتر	
۰.۷۴±۳.۰۰	آمادگی ناکافی	
۰.۴۷±۲.۳۳	حمایت ناکافی	جلدی و زهروی
۱.۰۲±۲.۲۱	مشاخره با سرپرستار و سایر نرسها	
۱.۴۵±۲	بارکاری	
۰.۹۴±۲.۵۶	ترديد در تداوی	
۳.۵۳±۰.۵۵	رنج و مرگ مريضان	
۳.۲۰±۰.۵۵	مشاخره با داکتر	عاجل
۰.۶۶±۳	آمادگی ناکافی	

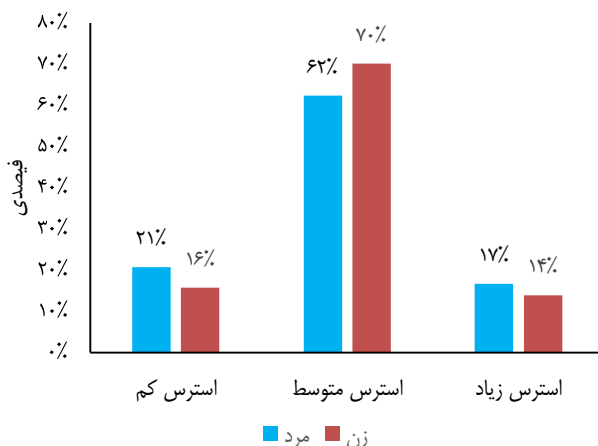
۰.۶۹±۳.۲۰	حمایت ناکافی		
۰.۷۷±۲.۵۷	مشاّجره با سرپرستار و سایر نرس‌ها		
۰.۴۸±۲.۴۸	بارکاری		
۰.۴۷±۳.۲۵	تردید در تداوی		
۳.۱۳±۰.۳۴	رنج و مرگ مریضان		
۲.۶۳±۰.۴۴	مشاّجره با داکتر		
۰.۷۴±۲.۵۰	آمادگی ناکافی		
۰.۶۳±۲.۷۵	حمایت ناکافی	OPD	
۰.۴۸±۲.۴۲	مشاّجره با سرپرستار و سایر نرس‌ها		
۰.۷۵±۲	بارکاری		
۰.۲۴±۲.۶۹	تردید در تداوی		
۳.۱۷±۰.۵۶	رنج و مرگ مریضان		
۱.۹۴±۰.۹۴	مشاّجره با داکتر		
۰.۵۰±۲.۹۲	آمادگی ناکافی		
۰.۴۶±۲.۳۸	حمایت ناکافی	واکسین	
۰.۸۸±۲.۱۰	مشاّجره با سرپرستار و سایر نرس‌ها		
۱.۱۸±۱.۸۵	بارکاری		
۰.۴۷±۲.۱۹	تردید در تداوی		
۳.۳۰±۰.۵۰	رنج و مرگ مریضان		
۲.۳۳±۱.۰۱	مشاّجره با داکتر		
۰.۵۲±۲.۶۷	آمادگی ناکافی		
۰.۷۰±۲.۶۴	حمایت ناکافی	جراحی عمومی	
۰.۷۷±۲.۶۱	مشاّجره با سرپرستار و سایر نرس‌ها		
۱.۰۰±۲.۵۶	بارکاری		
۰.۵۸±۲.۹۲	تردید در تداوی		
۲.۴۷±۰.۷۳	رنج و مرگ مریضان		
۱.۹۱±۰.۷۷	مشاّجره با داکتر		
۰.۵۶±۲.۴۵	آمادگی ناکافی	داخله عمومی	
۰.۷۰±۱.۹۸	حمایت ناکافی		

۰.۶۱±۱.۹۳	مشاچه با سرپرستار و سایر نرس ها	
۰.۷۳±۱.۶۷	بارکاری	
۰.۱۴±۲.۲۰	ترديد در تداوی	
۲.۶۷±۰.۷۶	رنج و مرگ مريضان	
۲.۶۷±۱.۰۴	مشاچه با داکتر	
۰.۸۰±۱.۹۲	آمدگی ناکافی	
۰.۸۸±۲	حمایت ناکافی	OPD
۰.۶۳±۲.۰۶	مشاچه با سرپرستار و سایر نرس ها	
۰.۴۶±۲.۲۷	بارکاری	
۰.۳۸±۲.۹۲	ترديد در تداوی	
۳.۱۰±۰.۶۴	رنج و مرگ مريضان	
۲.۴۷±۰.۸۹	مشاچه با داکتر	
۰.۷۲±۲.۵۴	آمدگی ناکافی	
۰.۷۴±۲.۴۴	حمایت ناکافی	جراحی اعصاب
۰.۸۲±۲.۵۴	مشاچه با سرپرستار و سایر نرس ها	
۰.۷۸±۲.۵۲	بارکاری	
۰.۶۵±۲.۸۱	ترديد در تداوی	
۳.۰۶±۰.۹۳	رنج و مرگ مريضان	
۲.۳۹±۰.۳۸	مشاچه با داکتر	
۰.۵۴±۲.۹۲	آمدگی ناکافی	
۰.۴۹±۲.۶۱	حمایت ناکافی	ICU
۰.۴۷±۲.۴۲	مشاچه با سرپرستار و سایر نرس ها	
۰.۴۱±۲.۳۳	بارکاری	
۰.۴۴±۳.۳۳	ترديد در تداوی	
۲.۹۲±۰.۳۵	رنج و مرگ مريضان	
۲.۵۰±۰.۲۴	مشاچه با داکتر	
۰.۳۵±۲	آمدگی ناکافی	جراحی بطن
۰.۲۴±۱.۵۰	حمایت ناکافی	
۰.۴۷±۱.۵۰	مشاچه با سرپرستار و سایر نرس ها	

۰.۷۱±۱.۹۰	بارکاری	
۰.۵۳±۲.۱۳	تردید در تداوی	
۳.۲۹±۰.۴۲	رنج و مرگ مریضان	
۲.۷۵±۰.۲۹	مشاجره با داکتر	
۰.۸۵±۲.۸۱	آمادگی ناکافی	
۰.۷۹±۲.۵۷	حمایت ناکافی	داخله عاجل
۰.۵۲±۲.۴۲	مشاجره با سرپرستار و سایر نرس‌ها	
۰.۵۰±۲.۹۰	بارکاری	
۰.۱۳±۳.۳۱	تردید در تداوی	
۲.۵۶±۰.۶۳	رنج و مرگ مریضان	
۲.۳۹±۰.۶۷	مشاجره با داکتر	
۰.۵۰±۲.۵۰	آمادگی ناکافی	
۰.۸۸±۲	حمایت ناکافی	داخله انتانی
۰.۰۱±۱.۳۳	مشاجره با سرپرستار و سایر نرس‌ها	
۰.۲۰±۱.۸۰	بارکاری	
۰.۱۴±۲.۳۳	تردید در تداوی	
۲.۵۸±۰.۸۰	رنج و مرگ مریضان	
۲.۸۹±۰.۶۲	مشاجره با داکتر	
۰.۴۳±۲.۲۱	آمادگی ناکافی	
۰.۸۶±۲.۱۱	حمایت ناکافی	جراحی یورولوژی
۰.۶۷±۱.۹۲	مشاجره با سرپرستار و سایر نرس‌ها	
۰.۴۳±۲.۴۷	بارکاری	
۰.۳۱±۲.۶۳	تردید در تداوی	
۲.۹۶±۰.۵۰	رنج و مرگ مریضان	
۳.۴۲±۰.۲۹	مشاجره با داکتر	
۱.۳۱±۲.۱۳	آمادگی ناکافی	
۰.۶۹±۳.۲۵	حمایت ناکافی	جراحی ارتوپیدی
۰.۱۴±۳	مشاجره با سرپرستار و سایر نرس‌ها	
۱.۲۸±۲.۸۰	بارکاری	

۰.۳۲±۲.۶۳	تردید در تداوی	
۲.۳۲±۱	رنج و مرگ مریضان	
۲.۱۳±۰.۷۷	مشاجره با داکتر	
۱±۲.۳۸	آمادگی ناکافی	
۰.۸۰±۱.۹۳	حمایت ناکافی	عقلی و عصبی
۰.۷۳±۱.۹۸	مشاجره با سرپرستار و سایر نرس ها	
۰.۷۴±۱.۴۶	بارکاری	
۰.۹۵±۲.۲۵	تردید در تداوی	
۳.۴۳±۰.۴۴	رنج و مرگ مریضان	
۲.۸۰±۰.۸۲	مشاجره با داکتر	
۰.۴۴±۲.۸۵	آمادگی ناکافی	
۰.۳۹±۲.۸۷	حمایت ناکافی	جراحی عاجل
۰.۳۲±۳.۱۲	مشاجره با سرپرستار و سایر نرس ها	
۰.۷۸±۲.۶۸	بارکاری	
۰.۳۳±۳.۳۳	تردید در تداوی	
۲.۶۷±۰.۵۰	رنج و مرگ مریضان	
۲.۳۹±۰.۵۴	مشاجره با داکتر	
۰.۳۸±۲.۴۲	آمادگی ناکافی	
۰.۸۸±۲	حمایت ناکافی	دیالیز
۰.۵۱±۲.۴۴	مشاجره با سرپرستار و سایر نرس ها	
۰.۳۵±۲.۶۰	بارکاری	
۱.۰۱۸±۲.۸۳	تردید در تداوی	

استرس شغلی نرس ها با در نظر داشت جنسیت، در مردها استرس شغلی کم ۲۰،۸ درصد، استرس شغلی متوسط ۶۲،۴ درصد و ۱۶،۸ درصد نرس ها استرس شغلی زیاد داشتند، در حالی که این ارقام در زن ها، استرس کم ۱۵،۸ درصد، استرس متوسط ۷۰،۲ درصد و استرس زیاد ۱۴ درصد بودند (شکل ۸).

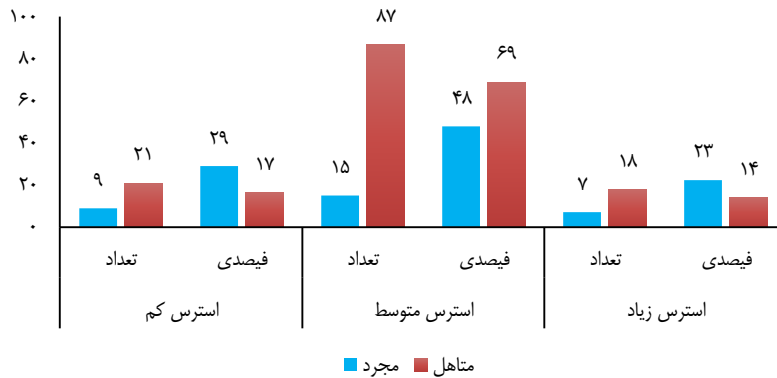
شکل ۸- میزان استرس شغلی نرس‌ها با در نظر داشت جنسیت.

استرس شغلی نرس‌ها با در نظر داشت سن به قرار ذیل بود:
 حداوسط نمره استرس؛ ۲۰ الی ۲۹ سال دارای حد اوسط ۸۷،۰۷، ۳۰ الی ۳۹ سال ۸۵،۶۴، ۴۰ الی ۴۹ سال ۸۶،۶۹، ۵۰ الی ۵۹ سال ۷۵،۰۸ و ۶۰ الی ۶۹ سال ۴۹،۵ بودند (جدول ۶).

جدول ۶- حد اوسط نمره استرس شغلی بر حسب سن.

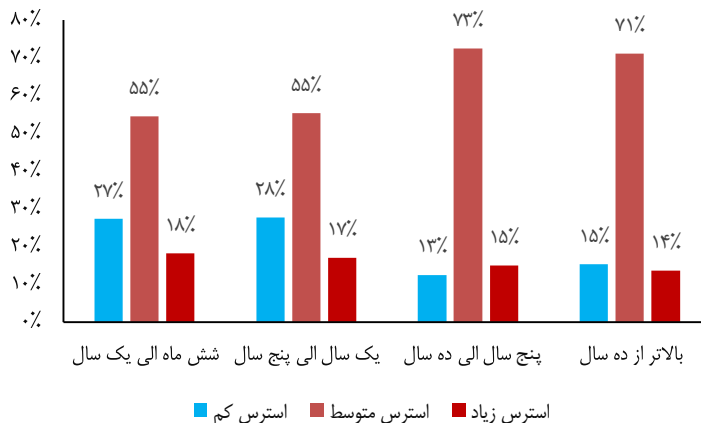
محدوده سنی	انحراف معیار $\pm$ حداوسط
۲۰ الی ۲۹ سال	$۸۷،۰۷ \pm ۲۲،۱۸$
۳۰ الی ۳۹ سال	$۸۵،۶۴ \pm ۱۹،۷۵$
۴۰ الی ۴۹ سال	$۱۴،۹۱ \pm ۸۶،۶۹$
۵۰ الی ۵۹ سال	$۲۳،۱۷ \pm ۷۵،۰۸$
۶۰ الی ۶۹ سال	$۳،۵۴ \pm ۴۹،۵۰$

استرس شغلی نرس‌ها به تفکیک حالت مدنی به ترتیب استرس شغلی در نزد متاهل‌ها استرس زیاد ۱۴ درصد و استرس متوسط ۶۹ درصد بودند در حالی که این میزان در مجردها استرس زیاد ۲۳ درصد و استرس متوسط ۴۸ درصد بودند (شکل ۹).

شکل ۹- میزان استرس شغلی نرس ها به تفکیک حالت مدنی.

استرس شغلی با در نظر داشت سابقه کاری به ترتیب؛ سابقه کاری شش ماه تا یک سال دارای میزان استرس زیاد ۱۸،۲ درصد، استرس متوسط ۵۴،۵ درصد و استرس کم ۲۷،۳ درصد و نرس های که دارای سابقه کاری بیش از ده سال بودند میزان استرس شغلی آنها به ترتیب؛ استرس زیاد ۱۳،۶ درصد، استرس متوسط ۷۱،۲ درصد و استرس کم ۱۵،۳ درصد بودند (شکل ۱۰).

شکل ۱۰- میزان استرس شغلی نرس ها با در نظر داشت سابقه کاری.

مناقشه

هدف از انجام مطالعه حاضر تعیین میزان استرس شغلی نرس ها در شفاخانه های تدریسی میوند و علی آباد بود. نتایج مطالعه حاضر نشان می دهد که به صورت کلی ۶۵،۲ درصد استرس متوسط و ۱۵،۸ درصد از استرس بالا برخوردار بودند، که اکثریت نرس ها سطح استرس متوسط را تجربه

کرده‌اند. اما در شفاخانه میوند این نتایج ۶۴٫۶ درصد استرس متوسط و ۱۸٫۵ درصد از استرس زیاد برخوردار بودند؛ در حالیکه این ارقام در شفاخانه تدریسی علی‌آباد نشان داد که ۶۵٫۵ درصد استرس متوسط و ۱۴ درصد از استرس زیاد برخوردار بودند که تفاوت چندان بین این دو شفاخانه متذکره وجود نداشت، به طور کلی بیشترین حیطه استرس‌زای شغلی «رنج و مرگ مریضان» بودند. در مطالعه ملیحه عامری و همکاران در کشور ایران در شفاخانه‌های تدریسی وابسته به دانشگاه شاهرود، بیشترین استرس شغلی نرس‌های را در سطح متوسط دریافت نموده بود^[۳۶]. در مطالعه Gupta، ۷۰ درصد نرس‌های شاغل در شفاخانه‌های دولتی دهلی استرس را تجربه کردند^[۳۷] و در مطالعه دیگر که توسط پروانه اصفهانی و همکاران (۲۰۱۸) در بین نرس‌های ایران صورت گرفته بود در نتیجه شیوع استرس در بین نرس‌ها ۴۹٫۵٪ درصد بدست آمده بود^[۳۸]. درحالی‌که در مطالعه رضایی و همکارانش (۱۳۸۵) در کشور ایران انجام شده بود یافته‌های مطالعه نشان داد که ۵۹ درصد نرس‌ها از استرس بالا و ۳۷ درصد نرس‌ها از استرس متوسط برخوردار بودند^[۳۹]. نرسنگ به سبب ماهیت آن با درجه بالای از استرس همراه است به همین دلیل این نتایج دور از انتظار نبود.

در مطالعه حاضر مشخص شد که بیشترین استرس نرس‌ها به ترتیب مربوط به حیطه‌های رنج و مرگ مریضان، تردید در تدای و آمادگی ناکافی بودند. در مطالعه Chatzigianni که در سال ۲۰۱۸ انجام شده بود؛ بیشترین استرس را به حیطه رنج و مرگ مریض گذارش نموده است^[۴۰]. درحالی‌که در مطالعه نسرين علایی و همکاران (۱۳۹۸) که در شفاخانه‌های شهر تهران انجام شده بود؛ یافته‌های مطالعه نشان داد که بیشترین استرس نرس‌ها به ترتیب مربوط به حیطه‌های حجم کاری، مشاجره با سرپرستار و مرگ و مردن بودند^[۴۱]. علت تفاوت مطالعه حاضر با مطالعه نسرين علایی می‌تواند در این باشد که آموزش کم و یا بی کیفیتی در عرصه آموزش نرس‌ها وجود داشته است.

نتایج این مطالعه نشان داد در واردهای عاجل، جراحی ارتوپیدی و جراحی عاجل که بیشترین استرس را نرس‌ها در حیطه رنج و مرگ مریضان داشتند. در مطالعه حبیب شاری‌نیا و همکارانش (۱۳۹۶) نشان داد که استرس شغلی نرس‌های وارد عاجل بیشتر از سایر واردها می‌باشد که با نتایج این مطالعه حاضر همخوانی داشتند^[۴۲]. دلیل اینکه نرس‌های وارد عاجل از استرس شغلی بالای برخوردار بودند مراجعه مریضان بیشتر است، در بخش‌های جراحی نرس‌ها مکرراً با مواردی همچون آسیب شدید همراه با خونریزی و جراحت، احیای قلبی و ریوی، مرگ و مراقبت پس از مرگ مریضان مواجه هستند که حتی می‌تواند منجر به بروز اختلال استرس پس از سانحه در آن‌ها گردد^[۴۳] و دلیل میزان بلند استرس در نرس‌های جراحی ارتوپیدی در دریافت میزان معاش کمتر و انجام مسئولیت بیشتر نرس‌ها دانست. طوریکه برخی از مطالعات نشان داده‌اند مشاجره میان داکتر و نرس یکی از معضلات جدی در محیط کار نرس‌ها می‌باشد^[۴۴]. طوری‌که کبری رشیدی در مطالعه خود یکی از

مهمترین علل مشاجره میان داکتر و نرس را تفاوت در میزان های دریافتی و حقوق (معاش) نرس ها در مقابل حجم کاری و ساعات کاری آنان دانست^[۴۵].

نتایج این مطالعه نشان داد که حد اوسط نمره استرس شغلی نرس های مرد (۸۵,۱۰) بیشتر از نرس های زن (۸۳,۶۳) می باشد. طوری که حبیب شاری نیا و همکارانش (۱۳۹۶) دریافت نمود حد اوسط نمره استرس در نرس های مرد بیشتر از نرس های زن بود که میتوان به این دلیل باشد که خانواده، جامعه و محیط کار انتظار بیشتری از مرد ها دارد که منجر به افزایش ساعات کاری و بار کاری در این افراد شده به نحوی که ممکن است قادر به پاسخگویی مناسب به این انتظارات نباشد^[۴۲]. عباس بهرامی دریافت نمود که بین جنس و استرس اختلاف معنی داری وجود دارد^[۴۶] که با مطالعه حاضر همسو می باشد. همچنان استرس شغلی با در نظر داشت وضعیت تاهل در متاهل ها بیشتر از مجردها دریافت گردید. نتایج مطالعه حیدرپور و همکارانش مشاهده شد که با تاهل شدت استرس نیز افزایش می یابد^[۴۷] و این مطالعه همسو با مطالعه کبیرزاده که در مازندران بر روی کارکنان بخش مدارک پزشکی اجرا نموده بود می باشد. بررسی ها در ایران بین وضعیت تاهل و شدت استرس رابطه معنی دار آماری نشان داد. این موضوع می تواند به دلیل درگیری بیشتر متاهلین با مسائل زندگی و همچنین فرصت کم آنان جهت مطالعه و شرکت در کلاس های آموزشی باشد که این عوامل می تواند منجر به افزایش استرس در آنان گردند^[۴۸].

یافته های بررسی هذا نشان داد که با افزایش سن میزان استرس کاهش می یابد طوری که سیده رقیه حاجی سید رضایی (۱۳۹۸) در ایران بین نرس های بخش های مراقبت های ویژه انجام شد نتایج مطالعه نشان داد که با افزایش سن استرس کاهش می یابد طوری که نتایج مطالعه سید رضایی با مطالعه حاضر همسو نبوده و در مغایرت بوده است که ممکن است این تفاوت در ابزار جمع آوری معلومات باشد^[۴۹]. در تحقیق پرند پورقانع و همکارانش (۱۳۹۸) نتایج، رابطه معنی دار آماری را بین سن کمتر و میزان استرس بیشتر نشان داد^[۱۲] در تحقیق خداویسی و همکاران کمترین میزان استرس (۶۰٪) در سنین ۳۵ سال به بالا بود که دلیل این امر را سازگاری بیشتر افراد با بالا رفتن سن می داند^[۵۰] که نتایج مطالعه پورقانع و خداویسی با مطالعه حاضر همسو بودند، دلیل این امر را سازگاری بیشتر افراد با بالا رفتن سن می داند.

در مطالعه حاضر ارتباط معکوس بین سابقه کاری و میزان استرس شغلی دیده شد، نتایج مطالعه نشان داد که با افزایش سابقه کاری استرس شغلی کاهش می یابد، مطالعه حاضر با مطالعه پرستو گلشیری (۱۳۹۱) در کشور ایران همسو می باشد در مطالعه پرستو گلشیری نشان داد که با افزایش سابقه شغلی میزان استرس شغلی کاهش می یابد^[۵۱]. یوسفی و همکاران هم در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که با افزایش سابقه کار، از میزان استرس نمونه ها کاسته شده بود^[۵۲]. به نظر می

رسد که سازگاری بیشتر نرس‌ها و افزایش مهارت و تجربه کاری به دنبال افزایش سابقه شغلی از موارد است که می‌تواند این رابطه را تبیین نماید.

نتیجه‌گیری

یافته‌های این تحقیق نشان داد که اکثر نرس‌ها دارای استرس شغلی در سطوح مختلف داشتند، که بیشترین نرس‌ها دارای میزان استرس شغلی متوسط بودند. دلیل این که نرس‌های یک قشر زحمت کش خانواده صحت با مسوولیت‌های فراوان و حمایت‌های اندک بوده که میتواند این امر موجب استرس شغلی نزد نرس‌ها شود.

یافته‌های تحقیق حاضر نشان داد که نرس‌ها در وارد‌های عاجل، جراحی عاجل و جراحی ارتوپدی بیشترین استرس را نسبت به سایر وارد‌ها داشتند. دلیل اینکه نرس‌های وارد عاجل از استرس شغلی بالای برخوردار بودند مراجعه مریضان بیشتر است. و دلیل میزان بلند استرس در نرس‌های جراحی عاجل و جراحی ارتوپدی به ترتیب بیانگر این است که نرس‌ها مکرراً با مواردی همچون آسیب شدید همرا با خونریزی و جراحت، عدم تشویق از جانب داکتر و حمایت ناکافی از جانب سرپرستار و مدیریت نرسنگ دانست.

نتایج این مطالعه نشان داد که عوامل استرس مشاخره با داکتر، آمادگی ناکافی و رنج و مرگ مریضان بودند که رنج و مرگ مریضان بیشتری تأثیر را در ایجاد استرس شغلی نرس‌های اکثر وارد‌ها بخصوص وارد‌های عاجل، جراحی عاجل و جراحی ارتوپدی دارد.

نتایج این تحقیق نشان داد که نرس‌های متاهل و میزان استرس بالاتر از نرس‌های مجرد داشتند طوری‌که استرس با افزایش سن و سابقه کار کاهش یافته است. به نظر می‌رسد که افراد متاهل با درگیری با زن و فرزند و مشکلات خانوادگی بیشتر تحت تأثیر استرس در محل کار قرار می‌گیرد. با افزایش سن و سابقه کار افراد بیشتر با محیط و مریضان آشنا شده و شرایط برایشان قابل پیش‌بینی بوده به همین دلیل چنین افراد از استرس کمتر متأثر می‌شود.

با توجه به نتایج بدست آمده در این تحقیق به نظر می‌رسد به کارگرفتن پرسنل باتجربه کار بیشتر درکنار افراد کم تجربه جهت ارتقا کیفیت کاری آنان و همچنین کاهش استرس در افراد تازه کار مناسب به نظر می‌رسد تا عوارض استرس درگروه جوان و تازه کار دامنگیر مریضان نشود. همچنین به کار گرفتن افراد مجرد با درگیریهای جانبی و استرس کمتر در کنار افراد متاهلی که شاید جدا از مسوولیت‌های کاری، مسوولیت‌های دیگری نیز بر عهده دارند، هم خواهد توانست سبب کاهش استرس کاری در آنان شود.

پیش نهادها

- پیشنهاد میشود که چنین تحقیقات در جوامع آماری شفاخانه های دولتی و غیر دولتی دیگر همچنین سایر کارکنان زیر مجموعه صحت و سلامت مانند: داکتران، قابله ها، روانشناسان و سایر کارکنان بخش صحت و سلامت به صورت طولانی در دوره های زمانی مختلف هم انجام شود.
- از آنجایی که نرس های وارد عاجل، جراحی عاجل و جراحی ارتوپیدی از میزان استرس بالا متأثیر بودند، لذا پیشنهاد میشود با انجام بررسی های دوره ای وضعیت نرس ها را از نظر استرس شغلی مشخص و با جابجای محل کار و انتقال از پست های با استرس به پست های با فشار کاری کمتر زمینه ایجاد این سندروم را کاهش داد. بنابر این میتوان با فراهم آوردن زمینه های رضایت مندی در نرس ها از جمله اهمیت دادن به نظرات آنها تشویق مادی، مرخصی تشویقی ... از وقوع استرس شغلی جلوگیری نمود و میزان آنرا کاهش داد.
- بر اساس نتایج حاصله پیشنهاد میشود، مدیران و داکتران تمهیداتی را در راستای کاهش استرس نرس ها فراهم نمایند تا نرس ها بتواند با حد اقل استرس، خدمات مطلوب را برای بیماران و خانواده بیماران مخصوصاً در حالات مرگ مریض که بیشترین استرس در نزد نرس ها میشود فراهم نمایند. این تمهیدات میتواند شامل موارد زیر باشد: رسیدگی عاجل و محتاد بودن در تشخیص درست مریض ها توسط داکتران، تشویق و حمایت نرس ها توسط مدیران و داکتران و آموزش و بیشتر و بهتر نرس ها در جهت ثبات روحی در حالات مرگ مریض و نظر خواهی از نرس ها در جهت ارایه روش های برای کاهش استرس و استقبال از نظرات سازنده آن ها.

تقدیر و تشکر

بدین وسیله از محترم پوهنمل دوکتور عبدالحفیظ «رحمتی»، مسئولین پوهنتون علوم طبی کابل، شفاخانه های تدریسی میوند و علی آباد و تمامی نرس های اشتراک کننده که در اجرای این تحقیق همکاری نمودند، صمیمانه تقدیر و تشکر می نمایم. همچنان از مجله بین المللی علوم طبی غالب به خاطر فراهم سازی زمینه نشر این مقاله سپاسگزاری می شود.

تضاد منافع

نویسنده ها اعلام می دارند که در انجام این تحقیق هیچ گونه تضاد منافع مالی یا غیر مالی از جمله دریافت حمایت مالی ارتباط سازمانی یا منافع شخصی که بتواند بر نتایج یا تفسیر داده ها تاثیر بگذارد وجود نداشته است.

ORCID

Sayed Mustafa Ahmadyar
Sayed Manhajuddin Jamali
Sayed Hamidullah Kazimi

<https://orcid.org/0009-0009-0990-7147>

<https://orcid.org/0009-0001-9628-6060>

<https://orcid.org/0009-0002-7052-4582>

منابع

- [۱] رشیدی، کبری، پیرزاد، کرزبر، افروز، مرادی، رضوان، کلهر، مهوش، ساعتچی. شیوع استرس شغلی و ارتباط آن با خصوصیات شغلی و فردی، در پرستاران بیمارستان های دولتی شهرستان بروجرد در سال ۱۳۹۶. پرستار و پزشک در رزم. ۲۰۱۸ Sep 10;6(19):14-22.
- [2] Stress IW. A collective challenge. International Labour Organisation: Geneva, Switzerland. 2016
- [3] Allen JW. Occupational and Environmental Medicine. JAMA. 2003 Nov 19;290(19):2610-1.
- [4] Aghilinejad M, Choobineh AR, Sadeghi Z, Nouri MK, Ahmadi AB. Prevalence of musculoskeletal disorders among Iranian steel workers. Iranian Red Crescent Medical Journal. 2012 Apr 1;14(4):198.
- [5] Iacovides A, Fountoulakis KN, Kaprinis S, Kaprinis G. The relationship between job stress, burnout and clinical depression. Journal of affective disorders. 2003 Aug 1;75(3):209-21.
- [6] Peter R, Siegrist J. Psychosocial work environment and the risk of coronary heart disease. International archives of occupational and environmental health. 2000 Jul;73(Suppl 1):S41-5.
- [۷] لطفی زاده مسعود، نورهسیم اسماعیل، حبیبی احسان. بررسی استرس شغلی و عوامل مرتبط با آن در کارکنان ذوب آهن اصفهان (سال ۱۳۸۸).
- [8] Brauer RL. Safety and health for engineers. John Wiley & Sons; 2022 Sep 27.
- [9] Spielberger CD. Job stress survey. The Corsini encyclopedia of psychology. 2010 Jan 30:1-1.
- [10] WHO, "who.net," 17 10 2021. [Online]. Available: www.who.int
- [۱۱] ترشیزی لیلا، احمدی فضل اله. بررسی عوامل استرس زای شغلی از دیدگاه پرستاران بالینی.
- [۱۲] پورقانع، پرند، جفاکش، ساره، شهبازی، آزاده. بررسی سطح استرس شغلی در پرستاران شاغل در بخش های CCU. دو فصلنامه مراقبت امروز. ۲۰۰۷ Jun 22;3(8-9):23-9
- [۱۳] عامری، م.، فدایی اقدام، ن.، & خواجه، م. ه. (۱۳۹۹/۰۸/۰۱). بررسی عوامل مرتبط با استرس شغلی در شیفتهای مختلف کاری پرستاران شاغل در بیمارستانهای وابسته به دانشگاه علوم پزشکی شاهر. مجله پرستاری و مامایی، ۱۹ (۲)، ۱۵۷-۱۴۹. <https://url-shortener.me/EV5N> از ۱۴۰۰/۱/۱۰، بازبایی شده
- [14] McGrath A, Reid N, Boore J. Occupational stress in nursing. International journal of nursing studies. 2003 Jul 1;40(5):555-65.
- [15] McVicar A. Workplace stress in nursing: a literature review. Journal of advanced nursing. 2003 Dec;44(6):633-42.
- [16] Narimani M, Salehi M, Kazemi N. The effectiveness of dialectical behavior therapy on stress reduction and increasing self-efficacy among nurses. Journal of health and care. 2016 Jan 1;17(4):270-80.

- [17] Shareinia H, Khuniki F, Bloochi Beydokhti T. Comparison between job stress among emergency department nurses with nurses of other departments. *Faslname-i mu-diriiyat-e parastari*. 2018 Feb 10;6(3):48-56.
- [18] Sveinsdóttir H, Biering P, Ramel A. Occupational stress, job satisfaction, and working environment among Icelandic nurses: a cross-sectional questionnaire survey. *International journal of nursing studies*. 2006 Sep 1;43(7):875-89.
- [۱۹] رضایی شادی، حسینی محمدعلی، فلاخی خشکتاب مسعود. تاثیر آموزش مهارت های ارتباطی بر میزان استرس شغلی پرسنل پرستاری شاغل در مراکز توانبخشی شهرستان های ری، تهران و شمیرانات در سال ۱۳۸۲.
- [20] McGrath A, Reid N, Boore J. Occupational stress in nursing. *International Journal of nursing studies*. 1989 Jan 1;26(4):343-58.
- [21] Simmons BL, Nelson DL. Eustress at work: The relationship between hope and health in hospital nurses. *Health care management review*. 2001 Oct 1;26(4):7-18.
- [22] Edwards D, Burnard P. A systematic review of stress and stress management interventions for mental health nurses. *Journal of advanced nursing*. 2003 Apr;42(2):169-200.
- [23] International Labor Organization, "Safe Work," International Labor Organization, 2001. [Online]. Available: <http://www.ILO.Org/public/English/protection/safe-work/stress/what-is.htm#negative> (2005/12/16). [Accessed 16 12 2005].
- [24] "ICN on occupational stress and the threat to worker health. *Nursing Matters*," 2001. [Online]. Available: https://www.uml.edu/Research/CPH-NEW/Worker/stress-at-work/financial-costs.aspx?utm_source=chatgpt.com. [Accessed 2002].
- [25] F. Heydarpour and A. e. a. Meisami, "Evaluation of Job Stress and its Effective Factors in Nurses Working in the Emergency Department of Taleghani Hospital, Kermanshah," *Journal of Military Health Promotion*, vol. 2, no. 3, pp. 401-407, 2021.
- [۲۶] ک. رشیدی و ش. و. ه. پیرزاد، "شیوع استرس شغلی و ارتباط آن با خصوصیات شغلی و فردی، در پرستاران،" فصلنامه پرستار و پزشک در رزم، نخیر. ۱۹، ۱۳۹۷.
- [۲۷] ن. رسولی و م. عبدی، "مقایسه سطح استرس شغلی پرستاران شاغل در بیمارستانهای دولتی و غیردولتی استان قم در،" فصلنامه مدیریت پرستاری، حجم ۸، نخیر. ۲، ۱۳۹۸.
- [۲۸] ن. ستوده اصل و ع. ا. و. ه. قدس، "بررسی میزان تنش شغلی پرستاران بر حسب نوبت کاری،" همایش پژوهشی سالیانه دانشگاه علوم پزشکی سمنان، ۱۳۹۵.
- [۲۹] ز. سبزی و ز. و. ه. رویانی، "پیشگویی کننده های استرس شغلی در پرستاران بخشهای ویژه،" سلامت کار ایران، حجم ۱۴، نخیر. ۵، ۱۳۹۶.
- [30] T. SAMAD POUR AMLASHI and J. KIANMEHR, "NURSING OCCUPATIONAL STRESS AT MEDICAL-SURGICAL WARDS OF TEACHING HOSPITALS IN ZINJAN," *Journal Advances in Nursing and midwifery*, vol. 16, no. 45, pp. 37-45, 1385.
- [۳۱] ک. نوریان، ن. پروین و ط. مهرایی، "ارتباط عوامل استرس زای شغلی با سلامت عمومی کادر پرستاری شاغل در بیمارستان های آموزشی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال ۱۳۸۴،" فصلنامه دانشکده پرستاری مامایی و پیراپزشکی رفسنجان. ۱-۲، ۱۳۸۹.
- [32] A. Ghiasi, M. Ghaffari and M. e. a. Shahabinejad, "A study of occupational stressors among the nurses in a military hospital," *Ebnesina - IRIAF Health Administration*, vol. 19, no. 1, p. 54, 2 2017.

[33] N. Yuwanich, H. Sandmark and S. Akhavan, "Emergency department nurses' experiences of occupational stress," a qualitative study from a public hospital in Bangkok, vol. 53, no. 4, pp. 885-897, 2015.

[34] M.-H. Lee, W. L. Holzemer and J. Faucett, "Psychometric Evaluation of the Nursing Stress Scale (NSS) Among Chinese Nurses in Taiwan," Journal of Nursing Measurement, vol. 15, no. 2, pp. 133-143, 2007.

[۳۵] ز. حسینی، د. س. م. م. هزاوه ای و م. و. ه. ایمانزاد، "بررسی وضعیت استرس شغلی و ارتباط آن با سلامت روان پرستاران،"

نشریه علمی-پژوهشی دانشکده پرستاری و مامایی، حجم ۲۳، نخیر. ۸۲، ۵۵-۶۲، پاییز ۱۳۹۲.

[۳۶] م. عامری، ن. فدایی اقدام، م. خواجه و و. همکاران، "بررسی عوامل مرتبط با استرس شغلی در شیفتهای مختلف کاری پرستاران شاغل در بیمارستانهای وابسته به دانشگاه علوم پزشکی شاهرود،" مجله پرستاری و مامایی، حجم ۱۹، نخیر. ۲، ۱۳۹، اردیبهشت ۱۴۰۰.

[37] s. Gupta, "Self-perceived occupational stress and blood pressure profile of nurses from government hospitals,," Int J Med Sci Public Health, vol. 6, no. 1, pp. 139-145, 2017.

[38] P. Isfahani, M. Arefy, S. Peyravi, R. C. Bahador and M. Afshari, "A systematic review and Meta-analysis of job stress among iraninan nurses," Research Square, 2018.

[39] S. Rhezaai, A. Hosseini and M. Fallahi, "Evaluating Impact Of Communication Skills Training On Level Of Job Stress Among Nursing Personnel Working At Rehabilitation Centers In Cities Ray- Tehran-Shemiranat," Tehran Univ Med J, vol. 64, no. 1, pp. 21-26, 2006.

[40] D. Chatzigianni, A. Tsounis, N. Markopoulos and e. al, "Occupational Stress Experienced by Nurses Working in a Greek Regional Hospital," Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research | Published by Wolters Kluwer Medknow, vol. 23, pp. 450-57, 2018.

[۴۱] ن. علایی، س. ر. ح. سید رضایی و ف. زایری، "بررسی وضعیت پرستاران بخش های مراقبت ویژه بیمارستان های

شهر تهران ۱۳۹۸،" مجله پرستاری و مامایی، حجم ۱۸، نخیر. ۱، ۱۲۶، ۵/۱۲/۱۳۹۸.

[۴۲] ح. شاری نیا، ط. بلوچی بی دختی، ع. زین آباد and و. همکاران، "مقایسه استرس شغلی پرستاران بخ شهای اورژانس با

سایر بخش های بیمارستان،" فصلنامه مدیریت پرستاری، vol. ۶، no. ۳، ۴-۳، ۱۳۹۶.

[43] S. Dargah, M. Haghani Zemydani and M. Ghalavand, "The relationship between work-family conflict and work ethics with mediating role of job stress in nurses," Iran J Med Ethics Hist Med, vol. 10, no. 4, pp. 44-54, 2017.

[44] T. Mehrabi, N. Parvin, M. Yazdani and e. al, "A study of the severity of some occupational stresses in nurses," Iran J Nurs Midwifery, vol. 12, no. 4, pp. 21-24, 2007.

[۴۵] ک. رشیدی، ش. پیرزاد و ر. ه. مرادی، "شیوع استرس شغلی و ارتباط آن با خصوصیات شغلی و فردی در پرستاران، فصلنامه پرستار و پزشک در رزم، حجم ۱۹، نخیر. ۶، ۱۳۹۷.

[۴۶] ع. بهرامی، ح. اکبری، س. غ. ع. موسوی و و. همکاران، "استرس شغلی در پرستاران بیمارستانهای شهر کاشان طی سال ۱۳۸۸،" فصلنامه علمی- پژوهشی فیض، حجم ۱۵، نخیر. ۴، ۳۶۶-۳۷۳، زمستان ۱۳۹۰.

[47] F. Heydarpour, A. Meisami, N. Shekarbeigi and e. al, "Evaluation of Job Stress and its Effective Factors in Nurses Working in the Emergency Department of Taleghani Hospital, Kermanshah," Journal of Military Health Promotion, vol. 2, no. 3, pp. 401-407, 2021.

[۴۸] پ. پورقانع، س. جفاکش and آ. شهبازی، "بررسی سطح استرس شغلی در پرستاران شاغل در بخش های CCU،"

فصلنامه دانشگاه علوم پزشکی لرستان دانشکده پرستاری و مامایی، vol. ۳، no. ۹، پاییز و زمستان ۱۳۸۶.

- [۴۹] س. ر. حاجی سید رضایی، ن. علایی و ف. زاپری، "بررسی وضعیت استرس پرستاران بخش های مراقبت ویژه بیمارستان های شهر تهران سال ۱۳۹۸"، مجله پرستاری و مامایی، حجم ۱۸، نخیر. ۱، p. ۱۲۶، فروردین ۱۳۹۹.
- [۵۰] م. خداویسی، ن. محمدی و ا. امیدی، "بررسی میزان استرس شغلی پرستاران شاغل در بیمارستان ها شهر همدان"، مجله علمی دانشکده پرستاری و مامایی همدان، حجم ۱۳، نخیر. ۲۴، pp. ۴۴-۵۰، ۱۳۸۴.
- [۵۱] پ. گلشیری، س. پورغیدیان، آ. نجیمی و و. همکاران، "عوامل موثر بر استرس شغلی پرستاران شاغل در بخش فوریت های پزشکی"، مجله تحقیقات نظام سلامت، حجم ۹، نخیر. ۱، pp. ۵۰-۶، ۱۳۹۱.
- [۵۲] ی. رضا، ک. نامدار and ا. ادهمیان، "مقایسه میزان افسردگی و استرس شغل در پرستاران بخش های روانپزشکی و غیر روانپزشکی و گروه کارمندان"، فصلنامه دانشکده پرستاری و مامایی ارومیه، vol. ۴، no. ۲، pp. ۷۶-۸۵، ۱۳۸۵.